

MOLK NAŠIH BESED

Nikdar še, v nobenem drugem času, se ni pisalo več naših besed in delalo več slik, "navadnih" in "živih", kakor v današnjem času in še nikdar nam in drugim niso naše besede in naše slike manj pomenile in manj povedale ali bile deležne manjšega zanimanja kakor prav v istem današnjem času.

mlk

Vsi pa vemo, da ga ni bilo časa - mislim na današnji čas z vso tisto preteklostjo, ki tvori eno najbistvenejših sestavin sedanjosti - v katerem bi se z nami, odkar obstajamo, zgodilo več, kakor v tem istem času, lahko celo rečemo, da nas je zaneslo med tiste na svetu, s katerimi se je v tem času zgodilo največ.

naših

Če pravimo, da pripadamo svojemu času in da je nekdo pripadal drugemu času, to pomeni, da se čas, tisti, ki mu pripadamo, rodi, da zraste do lastnega okusa in da končno odmrje. Če nismo njegove žrtve, odmrje prej kakor mi, njegovi "lastniki". Ako mu nismo upodobili obraza in dognali njegovega okusa, ga ne moremo s svojimi očmi uzreti, ker se nismo povzpeli nadenj in tako ostanemo njegovi jetniki, oziroma jetniki tistih, ki so ta čas prinesli. In nismo mi njegovi gospodarji, marveč je on, ki v nas ždi brez obraza, brez imena in brez oprijema, tisti, ki nas zakleto nosi tja, kamor nikdar ne bi smeli, kajti on je naš zli duh in privlačnost v našo najslabšo možnost. Vse, kar so storili oni pred nami, postane za nas, brezpodobne, brez pomena, ker smo s tem, da si nismo upodobili lastnega časa, izgubili ključ do skrivnosti drugih - naj bo tistih pred nami ali tistih okoli nas. Obsojeni smo na posnemanje.

Pri nas se namreč, najbrž veliko bolj kot pri onih, na katere takorekoč vsak dan hinavsko kažemo s prstom, vzdržuje posebne vrste molk, vendar ne tiste vrste molk, ki "molče trobenta", ne tisti, ki bi s svojo očitnostjo, z dobesedno resničnostjo svojega pojava težil pisateljsko ali kakšno drugo vest, marveč molk, ki nastopa v svoji najbolj varljivi podobi, v podobi svojega nasprotja, v podobi cele povodni besed in drugih sredstev, ki nas neprenehoma vsiljivo in agresivno oblegajo.

Molk zapopaden v hipertrofiji legendarnih polresnic in pristransko izbrane faktografije, molk v gostobesedni in klepetavi pisateljski samodopadljivosti in opolzki, molk v papagajskem oponašanju tujcev, hrupni molk službnikov "velikega sveta" v naši mali deželi...

A kdor hoče zvedeti, o čem mi molčimo, bo to zvedel tisti hip, ko se bo vprašal, o čem molči on sam ne le pred drugimi, temveč predvsem sam pred seboj. Zakaj več kot res je, da imamo mi o čem molčati, mnogo več kakor tisti, ki molčijo zares.

Pisatelj pa je tisti redki človek, ki je zmožen molk prepoznavati in ki ga pretrga in tudi za to je, da ga pretrga, to je, da pretrga tisti "svoj kos" vesoljnega molka, ki ga nihče drug ne more pretrgati in ki je zapopaden v njegovem življenjskem primeru, v njegovi poti, kakršna mu je "na tej strani" odmerjena.

In šele tedaj, ko si po njem iz brezobličnosti molka izkopljemo lastno podobo in se v njej prepoznamo, šele tedaj, ko se lahko podoživljamo, ko lahko začutimo pri sebi svojo navzočnost, smo vstopili med avtonomne pojave tega sveta, med tiste, ki jim je prepuščeno, da razpolagajo tudi s seboj. Tako se najdemo še v nekem veliko večjem pomenu, kot smo ga sami zmožni doumeti, postanemo več od sebe, več od svojega "telesnega" obsega in več od svoje neznatnosti.

be

Zdi pa se, da pomen naše resnične podobe veliko bolje od vseh poklicanih vedo tisti, ki je njihov poklic v tem, da nas od nje odvrčajo in ki pri tem ne izbirajo sredstev. Oni, ki vedo, kako se nad nami vzdržuje oblast, katere namen ne teži, ko sicer vsak naravni namen, v nekaj višjega in pomembnejšega od sebe, ampak nahaja in potrjuje – ali bolje, nadomestuje – svojo upravičenost z večpomenom sebe same, in je zategadelj obsedeno s prepričanjem, da ni ničesar v naravi, kar bi to večpomembnost odtehtalo, in nič tako vrednega, česar bi se tej večpomembnosti ne smelo žrtvovati.

Nam že dolgo ni dovoljeno, da bi bili družba kot organizem, nam je dovoljeno le vegetirati zdaj kot brezimna kolektivistična čreda, zdaj kot združba egoističnih posameznikov in samozadostnih organizacijskih teles, zato tudi naš jezik, naj bo pojmovni ali slikovni, ne sme biti tak, da nas sporazumeva ter na ta način v neko višjo celoto povezuje, marveč tak, da med nami vzdržuje ozračje zmede in nezaupanja. Malone vsak medij našega izražanja se danes naslanja na eno samo psihologijo, na psihologijo provokacije, ki je zdaj zasliševanju podoben intervju, zdaj šokantno nesramen prizor, slika, beseda. Kakor da bi se medij, pa naj gre za pisatelja, časnikarja, filmskega ali televizijskega avtorja, že vnaprej, preden pride do tistega, zaradi česar se oglašja, že vnaprej opravičeval, vnaprej izkazal nekemu ozadju, za katerega dobro ve, da obstaja, češ pogledjte, saj se ne grem nič takega, saj sem storil, kar je navada storiti, se pravi, vse sem storil, da mi ljudje že vnaprej ne morejo ne verjeti ne zaupati. Vse, kar počnem, počnem samo zase, zakaj jaz sem tisto, kar se danes spodobi, jaz nočem nič drugega kakor uveljaviti svoj in naš posvečeni ego. Vse sem storil, da se ne bi v tej naši ogradi zasvetila kaka špranja, ki bi koga lahko vlekla v nepotrebne dvome v to, da ni vredno življenja zastaviti za kaj drugega kot za korist, da je sleherni altruizem, če se ž e pojavi, lahko samo dobro merjeno pretvarjanje, da je edini resnični motiv njegovih dejanj lahko samo "interes", in da iz te "stvarnosti" ni nikakršnega izhoda in da razen te tudi ne obstaja, ni obstajala in ne bo obstajala nobena druga.

sed

Z nekakšnim požigalskim besom bo uničil vse, kar ima v sebi najdragocenejšega in sploh nad seboj vršil nasilje, dokler ne bo v očeh svojega nihilističnega demona - "čist". Tedaj mu bo celo dovoljeno, da bo pripuščen v kakšno sekto, ki je brezizjemno, psihološko in dejansko, naravnana zoper njegovo in lastno naravno poreklo in tedaj se ustanovi tisto novo, pri nas tako dobro znano "revolucionarno" razmerje: pisatelj se obrne zoper svoje potencialne bralce, igralec zoper gledalce, govorec zoper poslušalce in kolikor bolj je svojemu naravnemu zaledju sovražen, kolikor bolj nasilen, toliko bolj se čuti posvečenega. Vseeno je, ali se njegovo nasilje imenuje socialistični realizem ali strukturalizem ali kaj takega, kar nad nas še lahko pride, kajti nihče drug kakor Slovenec se ni bolj lahkoverno in bolj brezpogojno zmožen oprijeti vere v končno prevlado nečesa "objektivno nujnega" in "dokončno določenega", se pravi v nekaj neskončno zanesljivejšega od njegove šibke vere v lasten obstoj. Nihče tako kot on ne hrepeni po "poslednji sodbi", ki bi ga končno odvezala njegovega neznanega poslanstva, ki mu je naloženo že s tem, da se je pojavil. In nikogar drugega na svetu ni moč tako docela in tako popolno zlorablјati, nobenega drugega pisatelja ni laže potegniti v miselnost, po kateri je mogoče pisatelju biti še več kot pisatelj s tem, da postane "zgodovinsko tvoren", ali, če hočete, s tem da se udeleži "srečanj z zgodovino".

Neki nenapisan zakon, neka priganjaška nuja ga sili, da je v svojem nastopu brutalen in prozaičen, in to toliko bolj, kolikor je po svoji pravi naravi, po tisti, ki mu jo je mati položila v zibelko, "nemoško" liričen; toliko bolj "revolucionarno" izzivalen, kolikor bolj je malodušen in ubit; toliko bolj ciničen, kolikor več je vernika v njem. Ako pa mu je kot redek dar še odraslemu ostala otroška duša in z njo neusahlјiv vrelec njegovega začudenja, ki ga je v drugih ljudeh življenje že zdavnaj ubilo, tedaj se bo pretvarjal, kako je "odrasel" ter "zrel" v svojih zvijačah; tedaj se bo šel kosat z mojstri nasilja in intrig.

Ko je slovenski pisatelj dopustil, da postane orodje, sredstvo duhovnega nasilja, je izgubil vero v moč svoje besede, v moč svojega poslanstva. Toda nikdar niso dvomili v to moč, predvsem pa v potencial te moči, tisti, ki so mu to moč odvzeli.

In zato gorje mu, kdor posluša onega neznanca v sebi, ki velewa, da izpolnjuješ zapoved, ki ti je noben človek ne more dati; onega, ki si ga ni moč pridobiti in ki lahko le z nekom pride, z drugim pa spet ne; gorje mu, kdor ne pristopi h kakšnemu sistemu in kdor svoje rodovitnosti ne uravnava po načelu daj-dam, - če torej ne ostane v območju, do koder oblast ljudi lahko še sega. Kajti oblast, ki naj ustoliči ljudi-bogove, ne trpi onega neznanca, niti ne trpi, da se kdorkoli navezuje na kaj večjega in močnejšega od nje.